

17. Epilógus

Az új koronavírus-járvány társadalmi-gazdasági hatásai
és ezek területi következményei

KOÓS BÁLINT, KOVÁCS SÁNDOR ZSOLT,
PÁGER BALÁZS, UZZOLI ANNAMÁRIA

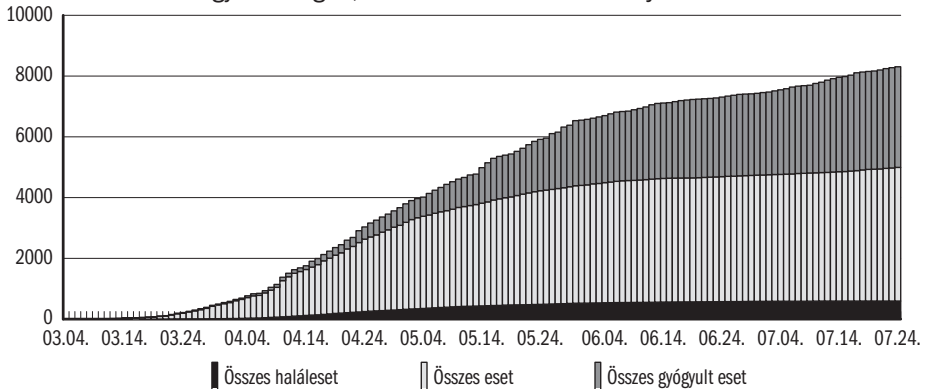
Területi kihívás: A járvány főként a fővárosban és környékén jelentkezett, azonban következményei az országban mindenhol tapasztalhatóak

A 2020. évi COVID-19 új koronavírus-járvány rövid, közép- és hosszú távú társadalmi-gazdasági következményei, valamint ezek területi vonatkozásai egyelőre nehezen felmérhetőek. A járvánnyal együtt járó válság az élet szinte minden területén újszerű élethelyzeteket okozott. A hatások mélyrehatóak és összetettek, a közvetlen és közvetett összefüggések alapján következtethetünk a társadalom és a gazdaság jövőbeli működésében bekövetkező változásokra. A válság hatására hirtelen kibontakoztak a több területen általánossá váltak olyan megoldások, amelyek a személyes találkozások számának mérséklésével segítik a vírus terjedésének lassítását. E megoldások nem újak (pl. home office, home learning), ám gyors térhódításuk, s mind szélesebb körű elfogadottságuk figyelemre méltó (Lennert 2020). A továbbiakban is szükség van a hatékony szakpolitikai beavatkozásokra, az eddigiektől eltérő megoldási lehetőségek kidolgozására (Gombos et al. 2020). Részletes és interdiszciplináris kutatásokat igényel annak felmérése, hogy a világjárvány és annak nyomán körvonalazódó gazdasági válság milyen mechanizmusokon keresztül befolyásolja a területi egyenlőtlenségeket, hogyan hat a területi folyamatokra, illetve hozzájárul-e újszerű térbeli egyenlőtlenségek kialakulásához. Szintén fontos feladat annak feltárása, hogy a járvány gazdasági hatásaira adott szakpolitikai válaszokban, intézkedésekben milyen mértékben van szükség a területileg differenciált beavatkozásra, valamint hogy ezek a területi szempontok hogyan jelentkeztek – ha egyáltalán jelentkeztek – a gazdaságvédelmi intézkedésekben.

Az új koronavírus okozta fertőző betegség 2019. decemberben okozott először járványt a világon a kínai Vuhan városban. Az első eset után a betegség néhány hónapon belül világszerte elterjedt, ami miatt az Egészségügyi Világszervezet (WHO) 2020. március 11-én hirdette ki a betegség okozta világjárvány (pandémia) megjelenését. Magyarországon 2020. március 4-én regisztrálták az első két megbetegedést, majd

a kormány március 11-én járványügyi veszélyhelyzetet hirdetett az országban, ami június 18-ig tartott. 2020. július 24-ig összesen 4398 fő igazolt fertőzött esetet regisztráltak az országban: közülük 596 fő elhunyt, az aktív esetek száma 490 fő volt, és összesen 3312 fő gyógyult meg (17.1. ábra).

17.1. ábra: Az új koronavírus-járvány megbetegedési és halálozási jellemzői Magyarországon, 2020. március 4. – 2020. július 24.

Adatok forrása: <https://koronavirus.gov.hu>.

Az igazoltan az új koronavírusal fertőzöttek megyei megoszlása felhívja a figyelmet az országosan magas esetszámokra Budapesten, Pest, Fejér megyében, illetve az ország nyugat-keleti megosztottságára. Az összes fertőzött 100 000 főre vetített értéke alapján a járvány első hulláma Kelet-Magyarországot kevésbé érintette (kivéve Csongrád-Csanád megye). Az új fertőzések növekedése 2020. április utolsó napjaitól Budapest és Pest megye mellett főleg a nyugati megyéket érintette (Fejér, Komárom-Esztergom, Veszprém, Zala megye), majd július első napjaitól Borsod-Abaúj-Zemplén és Csongrád-Csanád megyében emelkedett az új fertőzések száma. A járvány térbeli terjedésében területi (Budapest, Pest megye) és intézményi gócpontok (kórházak, idősok otthona) voltak leginkább jellemzőek 2020. első félévben (lásd még Uzzoli 2020).

A COVID-19 járvány rövid távú egészségügyi következményei elsősorban a fertőzöttek ellátásával jelentkeznek, amelynek tömegessé válása az egészségügyi ellátórendszer túlterheltségével és kapacitáshiányokkal járhat együtt. Ugyanakkor közép- és hosszú távon várható a nem fertőző betegségek növekvő aránya is az országban, hisz a járványügyi veszélyhelyzet idején számos feltétel akadályozta a nem koronavírus-fertőzöttek számára az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférést (pl. a szűrések és a krónikus ellátás leállításai miatt), ami egészségromláshoz és/vagy elkerülhető halálhoz vezetett (Kovács, Uzzoli 2020).

A járvány gyökeres változásokat okozott a mindennapi életben és újszerű társadalmi jelenségek kialakulásához vezetett, amelyek hosszú távon akár tartósan is meg-

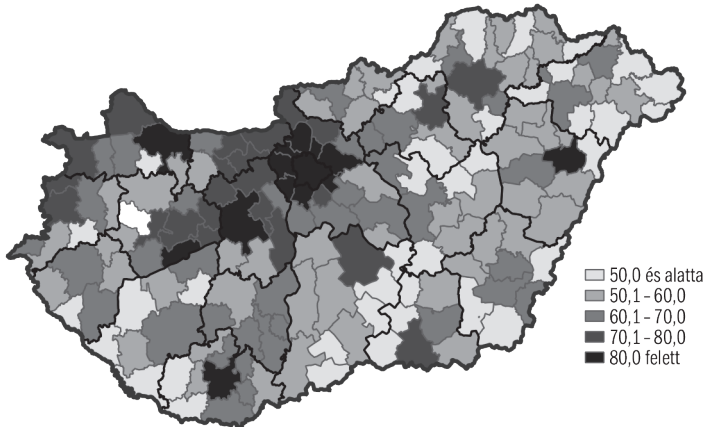
maradhatnak. A veszélyhelyzet idején a korlátozások miatt tömegesen karanténba kényszerültek az emberek, otthonról végezték munkájukat, illetve a digitális távoktatásban a diákok, hallgatók otthon tanultak. A digitális világ technológiai vívmányai, a széles sávú internethez való hozzáférés szerepe lényegesen felértékelődött (a kötetben lásd még Zsibók, Nagy 2020), ami az élet számos területén segítette az embereket (pl. vásárlás, pénzügyek intézése, szórakozás) (Kerényi, Müller 2019). Ezzel kapcsolatban azonban hazai probléma, hogy a lehetőség ugyan adott a digitális platformokon keresztül, de azok nem érhetőek el mindenhol és mindenki számára (17.2. ábra). Sok esetben az internethez való hozzáférés és a használatához szükséges tudás, valamint az eszközpark is hiányzik (Kovács 2020a). 2017-es országos adatok alapján Hermann Zoltán (2020) úgy becsülte, hogy az általános iskolai tanulók durván ötöde nem képes bekapcsolódni a digitális oktatásba, mert családjuk nem rendelkezik internet-hozzáféréssel vagy számítógéppel.

A digitális kirekesztésnek leginkább kitett területek (vidéki, periférikus falvak, tanyavilág) és társadalmi csoportok (kisnyugdijas, elszegényedő, munkanélküli csoportok) jelentős átfedéseket mutatnak más szociális, illetve társadalmi-gazdasági lemaradást mutató körülményekkel, feltételekkel (Koós 2020). A kínálati digitalizáció mellett fontos számot vetni az igénybe vevői attitűdökkel. A napi élet az online csatornák felé terelődött, a lakosság mintegy harmada, ahol lehetett, átállt a kontaktus nélküli ügyintézésre (posta, telefonos ügyfélszolgálat, applikációk, ügyfélkapu, internetbank), a készpénzmentes fizetési gyakorlatra, s ezek a tendenciák többségében maradandó váltásokat is jelentenek. Ez a pénzügyi ágazatban újabb növekedési lehetőségeket nyitott meg, hisz a létező és újragondolt digitális, online, mobil termékek egyre szélesebb körben elérhetőek, használhatóak (KPMG 2020). A lakossági hozzáállást területileg vizsgálva Budapesten kevésbé elutasító a lakosság a digitalizációval, mint a kisvárosi, falusi környezetben, regionális léptékben pedig Közép- és Nyugat-Magyarországon tapasztalható támogatóbb környezet az alföldi és északi térségekhez képest (Cofidis 2020).

A személyes találkozások minimalizálását lehetővé tevő digitális szolgáltatások is előtérbe kerültek, a járvány ezzel sajátos módon kikényszerítette az ország digitális lemaradásának mérséklését. Néhány hónap alatt egy, bizonyos területeken akár két évtizednyi lemaradást sikerült behozni azzal, hogy szélesebb kör számára vált hétköznapi rutinná a digitális szolgáltatások használata, legyen szó buszjegyvásárlásról vagy időpontfoglalásról. Az alkalmazkodás feltételei ugyanakkor területileg differenciáltan biztosítottak. Az ország kedvezőbb helyzetű, jellemzően urbanizált területein (fővárosi agglomeráció, megyeszékhelyek és azok vonzáskörzetei) széles társadalmi kör számára a digitális átállás csekély nehézséget okozott, hiszen biztosítottak voltak a feltételek (infokommunikációs eszközök, internet-hozzáférés, digitális kompetenciák). Ezzel szemben az ország kevésbé fejlett, rurális – különösen a külső és belső pe-

rifériákhoz sorolható – területein széles társadalmi csoportok szembesülhettek azzal, hogy megszokott módon nem érhetőek el a különböző köz- és magánszolgáltatások, a járvány miatt preferált digitális szolgáltatásokhoz pedig ilyen-olyan okból (információs eszközök és digitális kompetenciák hiánya) nem férhetnek hozzá (kapcsolódó témákról a kötetben lásd Zsibók, Nagy 2020; Velkey 2020).

17.2. ábra: Vezetékes internet-előfizetések a lakásállomány arányában, 2018 (%)

Forrás: Koós (2020, 176).

Az új koronavírus-járvány hatásai a magánélet mellett a nemzetgazdaságot is jelentősen érintették. 2020. első félévében a járvány egészségi és egészségügyi hatásai ugyan Magyarországon mérsékeltek maradtak a fertőzöttek száma alapján, ám a gazdasági életben rendkívül súlyos helyzet állt elő. A járványterjedés megfékezésére hozott drasztikus globális intézkedések (kijárási tilalom, határforgalom korlátozása) a világgazdaság teljesítményének azonnali és jelentős mértékű visszaeséséhez vezetett. Ez kezdetben a kiemelt ágazatokat (pl. kereskedelem, vendéglátás, idegenforgalom) érintette, de később láthatóvá vált, hogy minden gazdasági szektorban és területen kisebb-nagyobb hanyatlást eredményezett. Ezek közül Magyarországon a teljesség igénye nélkül a következők érdemesek kiemelésre:

- A gazdasági visszaesés először a beszállítói lánc sérülésében jelentkezett, ugyanis a kínai beszállítók kiesése a hazai feldolgozóipari vállalatok egy részét nehéz helyzetbe hozta. Különösen a gépjármű- és alkatrészgyártás, valamint az elektronikai berendezések gyártása zsugorodott, miközben megugrott az orvosi eszközök importja. Ezt követően a szomszédos országokkal közös határok lezárása munkaerőpiaci és turisztikai téren is problémákat okozott (Hajdú, Rácz 2020).
- A március közepén meghozott járványügyi intézkedések hatására a szolgáltatási szektor teljesítménye is drámai zuhanást mutatott. 2020. áprilisban a kiskereskedel-

mi forgalom értéke az előző évihez képest átlagosan 10%-kal csökkent, de ez a hatás az egyes országrészeket tekintve eltérő volt: néhány nyugati, de több keleti járásban is kisebb mértékű bővülés volt tapasztalható a KSH adatai alapján.

- Áprilisa a nemzetközi turizmus gyakorlatilag megszűnt (a budapesti repülőtér személyforgalma 2%-ra esett vissza), a belföldi pedig jelentősen visszaszorult. Az idegenforgalom visszaesése kihatott a turizmus-vendéglátás minden szegmensére, területileg pedig a turisztikai vonzerővel bíró településeken, térségekben csapódott le leginkább. Ez a hatás a helyi adókon keresztül az önkormányzatokra is kihatott (Kovács 2020b). Mindezek a turizmusban és vendéglátásban foglalkoztatottakat érintették negatívan: az egyéni vállalkozók ötöde (18%) döntött a működés szüneteltetése mellett, különösen nagy arányban a kiemelt turisztikai desztinációk (Budapest, Balaton) területén.
- Az agrárvállalkozások esetében a mobilabb, bejártott vevőkörrel és online jelenléttel is rendelkező termelők vészelték át legjobban a válságot (Benedek et al. 2020).
- A hirtelen megváltozott munkaerőpiaci helyzet során 2019. IV. és 2020. I. negyedév között jelentősen csökkent az üres álláshelyek száma a KSH adatai alapján. A gazdasági teljesítmény csökkenése a munkaerőkeresletre is rányomta bélyegét, hisz hosszú évek csökkenő tendenciája után újból emelkedésnek indult a munkanélküliségi arány. A munkanélküliek számának emelkedése általánosnak tekinthető: mind a nagyvárosokban, mind a falvakban, mind a gazdaságilag kedvező, mind pedig kedvezőtlen helyzetű településeken (17.1. táblázat).

17.1. táblázat: Regisztrált munkanélküliek a munkavállalási korúak arányában a település jogállása és a település kedvezményezettsége szerinti bontásban, 2020. február–május (%)

Települések köre	Február	Március	Április	Május
Főváros	1,41	1,39	1,75	2,25
Megyei jogú városok	3,32	3,58	4,55	5,23
Városok	4,21	4,69	5,64	6,12
Községek	5,53	6,28	6,96	7,37
Társadalmi-gazdasági és infrastruktúrális szempontból kedvezményezett települések	7,80	8,73	9,46	9,72
Jelentős munkanélküliséggel sújtott települések	7,71	8,90	9,62	10,05
Társadalmi-gazdasági és infrastruktúrális szempontból kedvezményezett és jelentős munkanélküliséggel sújtott települések	11,19	13,14	13,53	13,71
Nem kedvezményezett települések	3,15	3,41	4,20	4,74
Magyarország	3,98	4,35	5,12	5,62

Adatok forrása: Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat.

A munkanélküliségi ráta növekedése azonban korántsem volt egyenletes: megfigyelhető, hogy a legnagyobb arányú éppen a legkedvezőtlenebb társadalmi-gazdasági helyzetű, jellemzően periférikus helyzetű települések esetében (2,5 százalékpontos emelkedéssel a ráta 13,7%-ra nőtt), miközben a legjobb helyzetű települések körében jóval mérsékeltebb az emelkedés (Budapesten 0,84 százalékpontos változás volt mérhető 2020. február és május között). A képet némileg torzítja, hogy a megélhetésüket elvesztők nem azonos mértékben regisztrálták magukat munkanélküliként, hiszen az álláskeresői járadék legfeljebb 90 napig vehető igénybe, havi összege bruttó 161 ezer forintnál nem lehet magasabb, s csupán akkor igényelhető, ha az igénylőnek az elmúlt 3 évben legalább 12 hónap munkaviszonya volt. A jobb helyzetű érintettek így rövid távon inkább a gazdasági inaktivitást választották, remélve, hogy hamarosan újból rendeződik a helyzetük.

A járvány néhány – inkább átmeneti – kedvező hatással is együtt járt: a karantén elrendelése miatt főleg a munkacélú személygépkocsi-használat csökkent, ami rövid időre a légszennyezési adatok visszaesésével járt a fővárosban és a nagyobb városokban (Farkas, Kovács 2020; Varjú et al. 2020). Sokan váltottak kerékpárhasználatra, amelyet a fővárosban a kerekpársávok bővítésével is ösztönöztek. Részből felértékelődött a parkok, közterek szerepe a kijárási korlátozások alatt, hisz a városlakók lényegében itt tudtak napi szabadidős tevékenységet folytatni (Jóna 2020).

Összességében kijelenthető, hogy a COVID-19 világjárvány első hulláma komoly hatással volt az egészségügyi ellátásra, újszerű társadalmi jelenségek körvonalazódásával járt együtt, és a gazdasági élet szinte minden ágazatában számottevő visszaesést, részben átalakulást eredményezett.

Területi politika: A járvány kezelésében megjelentek a területi szempontok, a társadalmi-gazdasági következmények enyhítésében azonban ezek háttérbe szorultak

Az új koronavírus okozta válság társadalmi-gazdasági hatásainak enyhítésére új, innovatív módszerek szükségesek a kormányok részéről. A járvány okozta válság eltérő területi hatásai miatt felmerül a kérdés, hogy a szakpolitikai megoldásokban szükség van-e területileg differenciált intézkedésekre, és ha igen, ezeket a területi szempontokat hogyan lehet érvényesíteni ezekben a beavatkozásokban.

A járványügyi veszélyhelyzet kihirdetése és ezzel a korlátozó intézkedések bevezetése az ország egészét érintette 2020. március 11. és június 18. között. 2020. április 10-én, a húsvéti ünnepi időszak kezdetével a helyi önkormányzatok saját hatáskörben dönthettek településeik részleges lezárásáról (ünnep alatt, hétvégenként). A védelmi intézkedések további területi szempontú érvényesítése a járvány területi gócpontjában valósult meg (pl. szájmazsk használatának kötelezővé tétele a fővárosi tömeg-

közlekedésben és boltokban). 2020. május 4-től kezdődtek meg az enyhítések az ún. csúszó módú szabályozással, erőteljes területi szemlélettel. Ennek lényege, hogy a kevésbé fertőzött vidéki területeken lazításokat vezettek be, míg Budapesten és Pest megyében további két hétig érvényben maradtak a részleges korlátozások, de az egész országban ajánlott maradt az óvintézkedések betartása. Azonban ha az enyhítések miatt nő a jövőben a személyes kontaktusok és ezzel a fertőzöttek száma, akkor megint részleges szigorítások jöhetnek, amelyek országos érvényűek lehetnek vagy adott területre (például megye) vonatkozhatnak. Azaz a szigorítások és enyhítések, valamint ezek ciklikussága és eltérő területi eloszlása 2020 folyamán fennmaradhat az országban. Nagy kérdés, hogy a következő járványhullám során az országos korlátozások megmaradnak-e, avagy a járvány terjedésének lassítása mellett milyen mértékben jelennek majd meg gazdaságvédelmi szempontok.

A járványhelyzet első hulláma okozta gazdasági válság enyhítésére a magyar kormány két szakaszban hirdetett meg lépéseket 2020 tavaszán. Ezek elsősorban egyes ágazatokat, illetve gazdasági szereplőket céloztak meg, azonban területi szempontból nem emeltek ki egy térséget sem. Az intézkedések első szakaszában, 2020. március 18-án meghirdetett rendelkezések magukba foglalták az év végéig tartó hitelfizetési moratóriumot, továbbá számos szolgáltató ágazatban (pl. személyszállítás, turizmus, vendéglátás, médiaszolgáltatás) támogatták a nehéz helyzetbe került kisebb és nagyobb gazdasági szereplők fennmaradását különböző kedvezményekkel. A 2020. április 6-án bejelentett második szakaszban meghozott intézkedések egyik kiemelt pontja a munkahelyek megőrzéséről szóló, bérköltségeket részben átvállaló támogatás, valamint a vállalatoknál kutatás-fejlesztési munkakörben dolgozók bértámogatása volt. Előbbi esetében a kormányzati beszámolók alapján a legtöbb támogatási igény a feldolgozóiparból, a turizmus-vendéglátásból, a kereskedelemből, a gépjárműjavításból és a szállítás-raktározás ágazatból érkezett. A legtöbb támogatási igényt budapesti, illetve Pest, Fejér, Győr-Moson-Sopron, Veszprém és Bács-Kiskun megyei cégek nyújtották be. A kutatás-fejlesztési munkakörben dolgozók bértámogatására a legtöbb kérelem a fővárosból, valamint Pest, Hajdú-Bihar és Csongrád-Csanád megyéből érkezett. Lényegében látható, hogy bár az intézkedések két szakaszában életbe léptetett gazdaságvédelmi akcióterv számos ágazatot és gazdasági szereplőt érintett, azonban egységként kezelte az országot, és területileg nem specifikálta az akciókat, szakpolitikai beavatkozásokat.

A kormányzati intézkedések közvetett területi hatásai a települési önkormányzatokat érintő döntéseken keresztül érvényesültek. 2020. április 6-án jelent meg a jogszabály, amelynek értelmében a központi költségvetés módosítása szükséges a járványügyi veszélyhelyzet miatt, és amely egyúttal elrendelte három új fejezet, védekezési alap létrehozását (92/2020. Korm. rendelet). Ezek a Járvány Elleni Védekezési Alap, a Gazdaságvédelmi Alap és az Európai Unióból Érkező Járvány Elleni

Támogatások Alapja. A kormány döntése értelmében ezek az alapok közös teherviselés mellett lettek létrehozva, így elvonták a pártok támogatásának 50%-át, különadót vetettek ki a bankszektorban, átcsoportosítottak egyes kiskereskedelmi adókat és jelentős elvonások érték a települési önkormányzatokat is.

A helyi önkormányzatokat a jogszabályi intézkedések kettős présbe szorították, hiszen egyrészt ezek a szervezetek váltak felelőssé a védekezés helyi koordinálásáért, másrészt viszont bevételeik a közös teherviselés hívószava mentén jelentősen csökkentek (Kovács 2020b):

- az eddig megosztott gépjárműadó helyben maradó 40%-át be kell fizetni a védekezési alapba,
- az idegenforgalmi adó fizetését 2020 végéig felfüggesztették, bár a turizmus visszaesésével ez mindenképp jelentősen csökkent volna a településeken,
- időszakosan elengedték a parkolási és közterület-használati díjakat,
- a gazdaság visszaesésével, a vállalkozói likviditás csökkenésével a 2020-ban esedékes és a 2021-re realizálódó iparüzési adóban is jelentős kiesések várhatók.

A járványhelyzet miatti önkormányzati bevételkiesések nehéz helyzetbe hozhatják a települési önkormányzatokat a jövőben, különösen a hátrányos helyzetű térségekben lehetnek súlyosak a következmények. Egyébként az önkormányzatoknak kiemelt feladata volt és van a járvány kezelésében: rövid távon a védekezésben és a rászoruló ellátásának megszervezésében, hosszú távon a negatív hatások elhárítására vonatkozó döntések meghozatalában (Baranyai, Barsi, Náraai 2020). Összességében megállapítható, hogy a területi szempontok inkább áttételesen jelentek meg a járványügyi veszélyhelyzet miatti gazdaságvédelmi intézkedésekben 2020. első félévben, ugyanakkor ezek a járvány leküzdésében közvetlenül érvényesültek az első hullám során. A jövőben, ha a járványhelyzet újabb intézkedések meghozatalát teszi szükségessé, akkor azokat intézményi, helyi vagy regionális szinten is lehet majd kezelni, és nem feltétlenül lesznek a korlátozások országos szinten elrendelve. Például nem rendelé- nek el minden iskolában tantermen kívüli oktatást, csak ott, ahol ezt a járványügyi szempontok indokolják.

Irodalom

- BARANYAI N., BARSÍ B., NÁRAI M. (2020): Helyi önkormányzatok online kommunikációja a COVID-19 járvány idején Magyarországon. *Tér és Társadalom*, 3., 281–294.
- BENEDEK ZS., BALOGH P. G., BARÁTH L., FERTŐ I., LAJOS V., ORBÁN É., SZABÓ G. G., NEMES G. (2020): Mit hozott a gazdáknak a koronavírus? *Portfolio*. <https://www.portfolio.hu/krtk/20200611/mit-hozott-a-gazdak-nak-a-koronavirus-436194> (Letöltés: 2020. július 7.)
- COFIDIS (2020): *Válságban sem tervez előre a magyarok pénztárcája*. <https://www.cofidis.hu/cofidis-hitel-monitor/valsagban-sem-tervez-elore-a-magyarok-penztarcaja.html> (Letöltés: 2020. július 7.)
- FARKAS J. ZS., KOVÁCS A. D. (2020): *A COVID-19 járvány környezeti összefüggései*

- és tanulságai – felvetések egy környezettudatosabb társadalom érdekében.* KRTK Regionális Kutatások Intézete, Kecskemét. http://www.docs.rkk.hu/rkkweb/FarkasJ-KovacsAD_COVID-19_kornyezeti_osszefuggesek.pdf (Letöltés: 2020. július 22.)
- GOMBOS, K., HERCZEG, R., ERŐSS, B., KOVÁCS, S. ZS., UZZOLI, A., NAGY, T., KISS, SZ., SZAKÁCS, ZS., IMREI, M., SZENTESI, A., NAGY, A., FÁBIÁN, A., HEGYI, P., GYENESEI, A. (2020): Translating scientific knowledge to government decision makers has crucial importance in the management of the COVID-19 pandemic. *Population Health Management*, <http://doi.org/10.1089/pop.2020.0159>
- HAJDÚ Z., RÁ CZ SZ. (2020): Államhatár-politikák az Európai Unióban és Magyarországon a globális koronavírus-válság kezdeti időszakában. *Tér és Társadalom*, 2., 202–210.
- HERMANN Z. (2020): *Hány diákhoz nem jut el az online távoktatás?* <https://www.mtakti.hu/koronavirus/hany-diakhoz-nem-jut-el-az-online-tavoktatás/12769/> (Letöltés: 2020. április 19.)
- JÓNA L. (2020): A COVID-19 járvány hatása a közösségi terek használatára és jövőjére. *Tér és Társadalom*, 3., 295–306.
- KERÉNYI Á., MÜLLER J. (2019): Szép új digitális világ? A pénzügyi technológia és az információ hatalma. *Hitelintézet* Szemle, 1., 5–33.
- KOÓS B. (2020): A koronavírus-járvány társadalmi-területi aspektusai Magyarországon. *Tér és Társadalom*, 2., 156–177.
- KOVÁCS S. ZS., UZZOLI A. (2020): A koronavírus-járvány jelenlegi és várható egészségkárosító hatásainak területi különbségei Magyarországon. *Tér és Társadalom*, 2., 155–170.
- KOVÁCS S. ZS. (2020a): Az alapvető pénzügyi szolgáltatások online térbe helyezésének korlátai. *Tér és Társadalom*, 2., 195–201.
- KOVÁCS S. ZS. (2020b): Települési önkormányzatokat érintő bevételekiesések a járványhelyzetben. *Tér és Társadalom*, 2., 189–194.
- KPMG (2020): *The COVID 19 pandemic could speed up digitalization of the Hungarian banking sector.* <https://home.kpmg/hu/en/home/insights/2020/04/the-covid-19-pandemic-could-speed-up-digitalization-of-the-hungarian-banking-sector.html> (Letöltés: 2020. július 23.)
- LENNERT J. (2020): A távmunka széleskörű elterjedésének lehetséges hatása a magyarországi vándormozgalomi mintázatokra. *Tér és Társadalom*, 2., 178–182.
- UZZOLI A. (2020): *Egészségügy.* Jelen kötetben.
- VARJÚ V., FARKAS O., FARKAS J. ZS., VÉR CS. (2020): Az egyéni munkacélú személygépkocsi-közlekedés COVID-19 járvány következtében történő változásának némely környezeti aspektusa Budapesten. *Tér és Társadalom*, 2., 183–188.
- VELKEY G. (2020): *Szociális ellátórendszer.* Jelen kötetben.
- ZSIBÓK ZS., NAGY G. (2020): *Infokommunikációs technológiák.* Jelen kötetben.